

Kontrawencjonalizacja przestępstw przeciwko mieniu na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny i jej skutki

Streszczenie

W dniu 1 października 2023 r. w życie weszła nowelizacja kodeksu karnego, na podstawie której podwyższeniu do kwoty 800 zł uległ próg, od którego zależy czy sprawca niektórych czynów zabronionych przeciwko mieniu odpowiada za wykroczenie bądź przestępstwo. Powoduje to, że podlegające wykonaniu kary orzeczone za takie czyny, które od 1 października 2023 r. stanowią wykroczenie, podlegają zamianie. Kwestię tę reguluje art. 2a kodeksu wykroczeń. Mimo jednak obowiązywania tego przepisu od paru lat, w dalszym ciągu powstają wątpliwości interpretacyjne związane z nietypowymi stanami faktycznymi, które nie są uregulowane.

Słowa kluczowe

Szkoda, kontrawencjonalizacja, próg przepołowienia, zamiana kary.

1. Wstęp

Na podstawie uchwalonej 7 lipca 2022 r. ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw² ustawodawca dokonał częściowej depenalizacji (tzw. kontrawencjonalizacja) w zakresie przestępstw przeciwko mieniu, które mają charakter przepołowiony. Do grupy tej należy kradzież (art. 278 § 1 k.k.), przywłaszczenie cudzej rzeczy ruchomej (art. 284 § 1 k.k.), zniszczenie mienia (art. 288 § 1 k.k.), kradzież drzewa z lasu (art. 290 § 1 k.k.) i paserstwo (art. 291 i art. 292 k.k.). Oznacza to, że w zależności od wartości szkody, czyn stanowić może bądź wykroczenie, bądź przestępstwo. Wspomniana nowelizacja przesunęła próg przepołowienia z dotychczasowego wynoszącego 500 zł na

---

¹ Dr Jan Kluza, asesor sądowy w Sądzie Rejonowym w Kielcach, II Wydział Karny, absolwent studiów doktoranckich w Katedrze Postępowania Karnego UJ, ORCID: 0000-0002-0929-6093.

² Ustawa z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2022 r., poz. 2600.

kwotę 800 zł. Powoduje to, że dotychczasowe zachowania stanowiące przestępstwo, na podstawie nowej ustawy stanowią wykroczenie. Nowelizacja ta pierwotnie miała wejść w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia, co miało nastąpić 14 marca 2023 r., jednak na podstawie nowelizacji z dnia 26 stycznia 2023 r.³ termin wejścia jej w życie przesunięto na 1 października 2023 r. Mimo że regulacje dotyczące skutków kontrawencjonalizacji zawarte są w art. 2a kodeksu wykroczeń, to zagadnienie to w dalszym ciągu budzi wątpliwości w praktyce stosowania, co zostanie przedstawione w dalszej części artykułu.

2. Historyczne regulacje dotyczące kontrawencjonalizacji

Począwszy od uchwalenia kodeksu wykroczeń w 1971 r. wskazane we wstępie przestępstwa przeciwko mieniu miały charakter przepołowiony. Wartość tę kodeks wykroczeń przyjmował pierwotnie na 500 zł, w przypadku kradzieży leśnej zaś na 250 zł. W 1998 r.⁴ z kolei wartość tę przesunięto na kwotę 250 zł. W 2013 r.⁵ oznaczenie kwotowe zastąpiono odniesieniem do wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę, które określono na jego $\frac{1}{4}$, by następnie w 2018 r.⁶ powrócić do kwotowego określenia przepołowienia w wysokości 500 zł. Ograniczając się zatem do współczesnych zmian kodeksu wykroczeń, ustawodawca dokonywał częściowej depenalizacji przestępstw przeciwko mieniu w 2013 r. i 2018 r. Obecna zatem nowelizacja w tym zakresie nie stanowi *novum*. Zmianom tym towarzyszyły przepisy przejściowe zawarte w art. 12 ust. 2 nowelizacji z 1998 r. i art. 50 ustawy zmieniającej z 2013 r. z uwagi na brak ówczesnie odpowiedniej ogólnej regulacji w kodeksie wykroczeń. Ta wprowadzona została w postaci art. 2a k.w. dopiero w 2015 r.⁷. Zakres regulacji z art. 2a k.w. jest przy tym szerszy od wspomnianych przepisów intertemporalnych.

Powiązanie granicy między wykroczeniem a przestępstwem w 2013 r. powodowało, że co roku wzrastała wartość, od której zależała kwalifikacja prawna czynu. Innymi słowy „znamiona czynów przepołowionych sta-

---

³ Ustawa z dnia 26 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2023 r., poz. 403.

⁴ Ustawa z dnia 28 sierpnia 1998 r. o zmianie ustawy – Kodeks wykroczeń, ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, ustawy o ustroju kolegiów do spraw wykroczeń, ustawy – Kodeks pracy i niektórych innych ustaw, Dz. U. z 1998 r., Nr 113, poz. 717.

⁵ Ustawa z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2013 r., poz. 1247.

⁶ Ustawa z dnia 4 października 2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks wykroczeń oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2018 r., poz. 2077.

⁷ Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2015 r., poz. 396.

ły się dynamiczne⁸. Przykładowo w 2015 r. było to 437,50 zł, podczas gdy w 2016 r. 462,50 zł. Oznacza to zatem, że kradzież dokonana w 2015 r. na kwotę 450 zł od 1 stycznia 2016 r. podlegała kontrawencjonalizacji. Dodać przy tym należy, że „Minimalne wynagrodzenie, o którym mowa w art. 119 § 1 i innych przepisach Kodeksu wykroczeń, jest wynagrodzeniem obowiązującym w dacie orzekania w sprawie⁹. Podobnie było w 2018 r. w odniesieniu do progu wykroczenia obowiązującego w latach wcześniejszych, przy czym trzeba zauważyć, że reguła ta nie obowiązywała w odniesieniu do czynów popełnionych w 2018 r. przed wejściem nowelizacji w życie, co nastąpiło 15 listopada. Wynika to z tego, że ¼ minimalnego wynagrodzenia w 2018 r. wynosiła 525 zł, a więc czyn ten pozostawał przestępstwem, ponieważ *de facto* doszło do obniżenia progu kontrawencjonalizacji z 525 zł do 500 zł.

3. Istota kontrawencjonalizacji

Artykuł 2a § 1 k.w. w części wstępnej stanowi, że „Jeżeli według nowej ustawy czyn objęty prawomocnym wyrokiem skazującym za przestępstwo na karę pozbawienia wolności stanowi wykroczenie...”. Już w tym miejscu pojawiają się istotne wątpliwości co do znaczenia tej regulacji, które mają zasadnicze znaczenie dla właściwego dokonania kontrawencjonalizacji. Co więcej, ma to też znaczenie dla oceny do tej pory wydanych wyroków pod kątem oceny tego, czy mogą one stanowić podstawę przypisania w przyszłości recydywy z art. 64 § 1 k.k. Brzmienie zaś przywołanego przepisu w tym zakresie pozostaje dwuznaczne. W dalszej części przepis posługuje się sformułowaniem „orzeczona kara podlegająca wykonaniu”. Oznacza to zatem, że „W pierwszej kolejności użycie tego sformułowania przesądza, że zamiana kary określona w tych przepisach nie obejmuje prawomocnie orzeczonych kar za przestępstwa, które nie są wykonywane z uwagi na zastosowanie instytucji warunkowego zawieszenia ich wykonania, o której mowa w art. 69 k.k. Po drugie, użycie w art. 2a § 1 i 2 k.w. wyrażenia »kara podlegająca wykonaniu« przesądza, że zamiana kary prawomocnie orzeczonej za przestępstwa uregulowana w tych przepisach nie odnosi się do kar już wykonanych w całości. Nie ma również charakteru kary podlegającej wykonaniu kara pozbawienia wolności, z której odbycia warunkowo zwolniono, chyba że następnie doszło do odwołania wa-

⁸ M. Nawrocki, Nowy model przepołowienia niektórych czynów w prawie karnym, Przegląd Sądowy 2016, nr 1, s. 49.

⁹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 2014 r., sygn. III KK 199/14, LEX nr 1488797.

runkowego zwolnienia¹⁰. Co jednak bardziej istotne, przepis ten stanowi, że orzeczona za czyn stanowiący do tej pory przestępstwo, podlega zmianie według reguł określonych w tych przepisach.

Konsekwencją tego jest to, że zamianie podlega kara, a nie charakter czynu. Sąd Najwyższy prawidłowo wskazał na tym tle, że „Kontrawencjonalizacja wynikająca z art. 2a § 1 k.w. nie powoduje zmiany prawomocnego skazania za przestępstwo na skazanie za wykroczenie, a wyłącznie zmianę skazującej za przestępstwo kary pozbawienia wolności na karę aresztu w wysokości równej górnej granicy ustawowego zagrożenia za taki czyn”¹¹. Oznacza to zatem, że nie ulega zmianie charakter prawny czynu, który w dalszym ciągu pozostaje przestępstwem. Ma to nie tylko znaczenie dla kwestii zamiany kary wykonywanej w dacie 1 października 2023 r., o czym poniżej, lecz także dla oceny kar już wykonanych przed tą datą. Jak wskazano bowiem wyżej, kontrawencjonalizacji nie podlega skazanie, które zostało już w całości wykonane przed datą wejścia w życie nowelizacji. Skutkiem tego jest sytuacja, że skazanie za umyślne przestępstwo przeciwko mieniu przy szkodzie nieprzekraczającej 800 zł na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności, może stanowić podstawę przypisania recydywy z art. 64 § 1 k.k., gdy spełnione są pozostałe przesłanki opisane w tym przepisie. Czyn osądzony, za który sprawca odbył karę, nie staje się bowiem wykroczeniem. Dalszą konsekwencją takiego stanowiska jest uznanie, że kwestię zatarcia skazania regulują przepisy kodeksu karnego, a nie kodeksu wykroczeń, gdyż sprawca pozostaje skazany za przestępstwo¹². Z uwagi jednak na to, że kary te stanowią kary orzekane na gruncie kodeksu wykroczeń, to kodeks ten reguluje przedawnienie ich wykonania¹³.

4. Skutki kontrawencjonalizacji wobec kar wykonywanych

Jak wskazywano wyżej, regulacje dotyczące kontrawencjonalizacji dotyczą jedynie kar wykonywanych w dacie wejścia w życie nowelizacji, a więc na dzień 1 października 2023 r. Regulację dotyczącą zamiany kar zawierają przepisy art. 2a k.w. przewidujące sposób postępowania w zależności od rodzaju orzeczonej kary. Najmniej wątpliwości budzi sytuacja,

---

¹⁰ P. Gensikowski, (w:) P. Daniluk (red.), Kodeks wykroczeń. Komentarz, Warszawa 2019, s. 40.

¹¹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2018 r., sygn. III KK 100/18, LEX nr 2490901.

¹² W. Wróbel, Aktualne problemy intertemporalne okresu przejściowego po wejściu w życie ustawy z 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw. Część 1, Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych 2015, z. 3, s. 83.

¹³ *Ibidem*.

w której skazanie podlegające kontrawencjonalizacji dotyczy kary grzywny lub ograniczenia wolności. Z art. 2a § 2 k.w. *a contrario* wynika, że kara taka ulega zamianie tylko wówczas, gdy kara ta przekroczyłaby górną granicę ustawowego zagrożenia przewidzianą za ten czyn w kodeksie wykroczeń. W odniesieniu do kary ograniczenia wolności oznacza to, że będzie ona podlegała zamianie w przypadku, gdy orzeczona za przestępstwo przekracza wymiar 1 miesiąca. Zgodnie bowiem z art. 20 § 1 k.w. na gruncie prawa wykroczeń jej wymiar trwa 1 miesiąc, a więc jest sztywno określony bez możliwości dokonywania zmian w tym zakresie. Orzeczona za przepołowione przestępstwo kara ograniczenia wolności w razie kontrawencjonalizacji podlega wówczas zamianie na maksymalny wymiar tej kary w prawie wykroczeń, a więc 1 miesiąc. Z kolei, jeżeli za dany czyn nie jest przewidziana kara ograniczenia wolności, orzeczoną karę ograniczenia wolności zamienia się na karę grzywny, przy czym miesiąc ograniczenia wolności przyjmuje się za równoważny grzywnie od 100 do 2500 złotych nieprzekraczającej górnej granicy ustawowego zagrożenia za ten czyn. Stosownego przeliczenia i określenia przyjętej stawki dokonuje sąd w postanowieniu. Na tym tle należy zauważyć, że w tym trybie brak jest podstaw do zmiany zakresu i formy kary ograniczenia wolności. Wymierzając karę ograniczenia wolności, sąd określa jej formę, która może mieć formę bądź nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze od 20 do 40 godzin miesięcznie lub potrącenia od 10% do 25% wynagrodzenia za pracę (art. 34 § 1a pkt 1 i 4 k.k., art. 35 § 1 k.k.). Analogiczną formę kara ta ma w prawie wykroczeń (art. 21 § 1 i 2 k.w.). Z art. 2a § 2 k.w. wynika bowiem, że kara ograniczenia wolności podlega zamianie tylko wówczas, gdy przekracza górną granicę ustawowego zagrożenia w kodeksie wykroczeń, a więc odnosi się *stricte* do wymiaru tej kary orzeczonego w miesiącach, a nie formy jej wykonywania, która zarówno w prawie karnym i wykroczeń jest taka sama. Z tych powodów nie ma podstaw do ingerowania na gruncie kontrawencjonalizacji w zakres i formę kary ograniczenia wolności, a w szczególności do pogarszania w tym zakresie sytuacji skazanego.

Analogicznie sytuacja przedstawia się z kontrawencjonalizacją kary grzywny. Podlega ona zamianie tylko wówczas, gdy przekracza maksymalną wysokość możliwą do orzeczenia na gruncie prawa wykroczeń, a więc kwotę 5000 zł (art. 24 § 1 k.w.). Grzywna orzekana w prawie karnym wymierzana jest w stawkach dziennych, których wysokość określa sąd (art. 33 § 1 i 3 k.k.). Dla określenia więc, czy grzywna podlega kontrawencjonalizacji konieczne jest pomnożenie liczby stawek przez jej wysokość. Grzywna będzie podlegała zamianie tylko wtedy, gdy iloczyn ten będzie wynosił co najmniej 5001 zł. Bez znaczenia pozostaje zatem ilość

stawek, decydujący jest tylko iloczyn, a liczba konfiguracji pozostaje duża. Zarówno w przypadku grzywny, jak i ograniczenia wolności bez znaczenia pozostaje to, czy zarządzono zastępczą karę pozbawienia wolności. W sytuacji, gdy za karę 200 stawek dziennych grzywny po 20 zł, a więc 4000 zł, orzeczono zastępczą karę pozbawienia wolności 100 dni, kara ta nie podlega kontrawencjonalizacji. Decydujące jest bowiem to, że orzeczona kara wynosząca w sumie 4000 zł, nie przekracza maksymalnego progu orzeczanego w prawie wykroczeń. Bez znaczenia jest także kwestia tego, czy na poczet kary dokonano zaliczenia rzeczywistego pozbawienia wolności w trybie art. 63 § 1 k.k. W przypadku orzeczenia grzywny 300 stawek po 20 zł, a więc kwoty 6000 zł, na poczet której dokonano zaliczenia 50 dni tymczasowego aresztowania, co odpowiada 100 stawkom dziennym grzywny, kara taka będzie podlegać kontrawencjonalizacji, mimo że *de facto* skazany do uiszczenia ma 4000 zł. Orzeczona bowiem kara kwotą tą przekracza, a jedynie wymiar kary jest czynnikiem decydującym na gruncie art. 2a § 2 k.w.

Najwięcej wątpliwości natury praktycznej wiąże się jednak z podlegającą zamianie karą pozbawienia wolności, co reguluje art. 2a § 1 k.w. Zgodnie z tym przepisem, jeżeli według nowej ustawy czyn objęty prawomocnym wyrokiem skazującym za przestępstwo na karę pozbawienia wolności stanowi wykroczenie, orzeczona kara podlegająca wykonaniu ulega zamianie na karę aresztu w wysokości równej górnej granicy ustawowego zagrożenia za taki czyn, a jeżeli ustawa nie przewiduje za ten czyn kary aresztu, na karę ograniczenia wolności, a jeżeli ustawa nie przewiduje za ten czyn kary ograniczenia wolności – na karę grzywny, przyjmując jeden dzień pozbawienia wolności za równoważny grzywnie w kwocie od 10 do 250 złotych i nie przekraczając górnej granicy tego rodzaju kary przewidzianej za ten czyn. *Prima facie* regulacja ta wydaje się jasna i nakazuje zamianę kary pozbawienia wolności najczęściej na karę aresztu w maksymalnym jej wymiarze wynoszącym 30 dni (art. 19 k.w.). Obligatoryjny jednak nakaz wynikający z art. 2a § 1 k.w. skonfrontować należy z treścią art. 2a § 5 k.w., który wskazuje, że przepisów § 1–4 nie stosuje się, jeżeli ich zastosowanie powoduje skutki prawne mniej korzystne dla sprawcy niż stosowanie ustawy obowiązującej poprzednio. Podstawową zatem dyrektywą przy dokonywaniu kontrawencjonalizacji jest wzgląd na to, czy skutki, jakie ona przynosi dla skazanego, są korzystniejsze aniżeli wynikające do tej pory konsekwencje wyroku skazującego na karę pozbawienia wolności. W tym celu warto posłużyć się przykładem, w którym sprawca skazany za kradzież na kwotę 700 zł na karę 1 roku pozbawienia wolności, odbywa ją od 15 września 2022 r.,

a zatem w momencie wejścia w życie nowelizacji, tj. 1 października 2023 r. pozostało mu do odbycia 15 dni tej kary. Tymczasem art. 2a § 1 k.w. nakazuje zamianę kary orzeczonej na 30 dni aresztu, co spowodowałoby, że skazany karę tę odbywałby do 30 października 2023 r., a więc o 15 dni dłużej niż kara podlegająca zamianie. W tej sytuacji można postąpić trojako: dokonać zamiany kary pozbawienia wolności na karę 30 dni, nie dokonywać zmiany w oparciu o art. 2a § 5 k.w. albo dokonać zamiany kary z zaliczeniem kary wykonywanej. Na tym tle należy zgodzić się z J. Lachowskim, że „Pogorszenie sytuacji sprawcy na gruncie art. 2a § 1 k.w. może mieć miejsce wówczas, gdy kara pozbawienia wolności pozostała do wykonania wynosi mniej niż 30 dni. W takim przypadku zamiana tej kary na areszt powodowałaby konieczność dłuższego pozostawienia w zakładzie karnym”¹⁴. Uznać zatem należy, że w każdym takim przypadku należy stwierdzić brak podstaw do dokonywania zamiany kary, skutkiem czego jest to, że skazany odbywa pozostałą mu karę pozbawienia wolności, co jest dlań korzystniejsze. Dokonywanie bowiem zamiany tej kary na 30 dni aresztu jest dla skazanego skrajnie niekorzystne i skutkowałoby pozbawieniem go wolności na dłuższy czas niż wynikający z wyroku skazującego. Z kolei brak jest normatywnej podstawy do zamiany tej kary na 30 dni aresztu z równoczesnym zaliczeniem okresu już odbytej kary pozbawienia wolności. Jak wskazywano wyżej, kontrawencjonalizacja nie powoduje zmiany istoty czynu zabronionego i nie może powodować swego rodzaju anulowania okresu pozbawienia wolności sprzed nowelizacji. Taki zaś byłby skutek takiego rozstrzygnięcia.

5. Kontrawencjonalizacja a kara łączna i inne przypadki jedności kary

Kolejnym istotnym zagadnieniem z praktycznego punktu widzenia jest sytuacja, w której skazanie jednostkowe podlegające kontrawencjonalizacji objęte zostało węzłem kary łącznej. Sytuację tę reguluje art. 2a § 4 k.w. Stanowi on, że: jeżeli według nowej ustawy czyn objęty prawomocnym wyrokiem skazującym na karę pozbawienia wolności za przestępstwo stanowi wykroczenie i kara ta była podstawą orzeczenia kary łącznej, kara łączna traci moc. Jeżeli według nowej ustawy czyn objęty prawomocnym wyrokiem skazującym na karę ograniczenia wolności albo grzywny stanowi wykroczenie i kary te były podstawą orzeczenia kary łącznej, kara łączna traci moc tylko w razie wydania postanowienia

¹⁴J. Lachowski, (w:) J. Lachowski (red.), Kodeks wykroczeń. Komentarz, Warszawa 2021, s. 38–39.

w wypadku, o którym mowa w § 2. W razie potrzeby sąd wydaje wyrok łączny. Powyższe oznacza zatem, że w momencie kontrawencjonalizacji *ex lege* następuje rozwiązanie kary łącznej, a wykonaniu podlegają skazania jednostkowe, z tym że kara dotycząca skazania za przestępstwo podlegające kontrawencjonalizacji podlega zamianie zgodnie z regułami określonymi w art. 2a k.w. Wskazać jednak należy, że „Przewidziane w art. 2a k.w. zmiany w zakresie wymiaru kary nie mogą być zastosowane, gdyby okazały się one mniej korzystne dla sprawcy niż przy zastosowaniu przepisów dotychczasowych. W ten sposób wprowadza się (§ 5) ustawowe zabezpieczenie przed zmianą, która byłaby dla sprawcy niekorzystna”¹⁵. Regulacja z art. 2a § 5 k.w. wskazuje bowiem wprost, że odnosi się również do § 4 dotyczącego kary łącznej. W tej mierze zastosowanie znajduje również stanowisko wyrażone powyżej w odniesieniu do zamiany kary pozbawienia na karę aresztu, a dotyczące tego, że dokonanie kontrawencjonalizacji nie może wywołać skutków mniej korzystnych niż do tej pory wynikające z wyroku łącznego. Taka sytuacja może zaś wystąpić w przypadku, kiedy wyrok łączny wydany został z zastosowaniem zasady absorpcji lub asperacji w dolnych jej granicach, czyli kiedy kara łączna jest korzystniejsza dla skazanego niż podlegające wykonaniu jednostkowe skazania po zamianie kary pozbawienia wolności na karę aresztu. W tych sytuacjach stosownie do art. 2a § 5 k.w. należy stwierdzić brak podstaw do zamiany kary jednostkowej, w efekcie czego kara łączna nie traci mocy. Dodać należy, że mimo – jak wskazywano wyżej – że nie zmienia się charakter czynu, który nadal stanowi przestępstwo, a zmianie podlega jedynie kara, to brak jest podstaw do objęcia zamienionej kary, a reszty nowym wyrokiem łącznym, albowiem jest to kara innego rodzaju w myśl art. 85 § 1 k.k.¹⁶ W przypadku jednak grzywny i kary ograniczenia wolności taka możliwość istnieje¹⁷.

Na gruncie art. 2a k.w. nie uregulowano natomiast sytuacji, w której sąd wymierza jedną karę, ale za szereg czynów jednostkowych. Dotyczy to przede wszystkim instytucji ciągu przestępstw. Otóż zgodnie z art. 91 § 1 k.k. jeżeli sprawca popełnia w krótkich odstępach czasu, z wykorzystaniem takiej samej sposobności, dwa lub więcej przestępstw, zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny, co do któregośkolwiek z tych

---

¹⁵ T. Bojarski, (w:) T. Bojarski (red.), Kodeks wykroczeń. Komentarz, Warszawa 2019, s. 63.

¹⁶ P. Gensikowski, Zamiana kary wynikająca z depenalizacji częściowej przewidzianej w ustawie z dnia 27 września 2013 r. a orzeczenie kary łącznej, Prokuratura i Prawo 2015, nr 2, s. 53.

¹⁷ *Ibidem*, s. 55, 57.

przestępstw, sąd orzeka jedną karę określoną w przepisie stanowiącym podstawę jej wymiaru dla każdego z tych przestępstw, w wysokości do górnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę. Na tle omawianego zagadnienia dotyczyć to będzie sytuacji, w których sprawca dokonuje szeregu kradzieży, które zostały zakwalifikowane w ramach ciągu przestępstw, a jedynie część z nich ocenianych indywidualnie podlegałaby kontrawencjonalizacji, a więc dotyczyła kradzieży na kwotę nieprzekraczającą 800 zł. Istota ciągu przestępstw sprowadza się bowiem do „realnego zbiegu (przestępstw – przyp. Autora) bez konsekwencji w postaci wymierzenia kary łącznej. W tym przypadku mamy do czynienia z wielością czynów i wielością przestępstw, które traktowane są jako popełnione w warunkach pozwalających na wymiar kary według innych zasad aniżeli w przypadku rzeczywistego zbiegu przestępstw (kiedy wymierzana jest kara łączna)”¹⁸. D. Borkowski trafnie zauważa, że „w obowiązującym stanie prawnym brak jest regulacji pozwalających na kontrawencjonalizację kary za przestępstwo popełnione w warunkach art. 91 § 1 k.k., które po uprawomocnieniu się orzeczenia stało się wykroczeniem. Brak ten stanowi poważną lukę w polskim prawie karnym. Ustawodawca jako podmiot tworzący prawo powinien pochylić się nad tym problemem i ustalić jednoznaczne zasady kontrawencjonalizacji kary orzeczonej za ciąg przestępstw. Byłoby to zgodne z duchem art. 2a KW i w pełni uzasadnione”¹⁹. Uznać należy, że *de lege lata* brak jest podstaw do dokonywania w takiej sytuacji kontrawencjonalizacji, wobec tego, że sąd nie wymierza kar za poszczególne czyny wchodzące w skład ciągu przestępstw, lecz zachodzi jedność kary²⁰. Stanowisko takie jednak jest podważane w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Otóż na gruncie art. 50 ustawy z 2013 r. SN wskazywał, że „Dla przystąpienia, w trybie art. 50 ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r., poz. 1247), do zmiany wymierzonej kary (jej kontrawencjonalizacji) nie ma jakiegokolwiek znaczenia to, czy skazania za poszczególne przestępstwa zostały objęte jedną karą orzeczoną za ciąg przestępstw, czy też karą łączną, a dopatrywanie się takiego ograniczenia w tekście ustawy z dnia 27 września 2013 r. nie jest w najmniejszym stopniu uprawnione. W istocie też Sądy obu instancji nie przedstawiają argumentów w tym zakresie na poparcie swoich twierdzeń. Za taki argument

¹⁸ J. Kuleśza, (w:) J. Kuleśza (red.), Prawo karne materialne. Nauka o przestępstwie, ustawie karnej i karze, Warszawa 2023, s. 400.

¹⁹ D. Borkowski, Praktyczne problemy kontrawencjonalizacji czynu i kary w polskim prawie karnym, Monitor Prawniczy 2018, nr 24, s. 1336.

²⁰ *Ibidem*, s. 1335.

nie może wszak być potraktowane stwierdzenie o braku uregulowania w ustawie nowelizacyjnej instytucji ciągu przestępstw. Raz jeszcze bowiem wypada zauważyć, że na ciąg przestępstw zawsze składają się pojedyncze przestępstwa, których popełnienie sprawcy zostało przypisane. To, że wymierzono za taki ciąg jedną karę (podobnie jak przy karze łącznej), w żaden sposób nie zmienia charakteru tych przestępstw. Natomiast obowiązek stosowania dyspozycji art. 50 ustawy nowelizacyjnej, jako przepisu o charakterze materialnoprawnym – z istoty swojej – ma charakter bezwzględny. Trudno też znaleźć logiczne uzasadnienie dla rozumowania, że sprawca, który popełnił przestępstwa pozostające w zbiegu pozwalającym na orzeczenie kary łącznej, mógłby skorzystać z dobrodziejstwa wynikającego z art. 50 ustawy nowelizacyjnej, a sprawca, który dopuścił się podobnych czynów, ale tworzących ciąg przestępstw, prawa tego byłby pozbawiony. Stwierdzić zatem należy, że tak jak rozwiązaniu w tych warunkach uległaby kara łączna, tak stanie się i z ciągiem przestępstw, ponieważ co prawda przypisane czyny nie przestaną być przestępstwami, ale za każdy z nich sąd musi wymierzyć nową karę, jak za wykroczenie²¹. Trzeba jednak od razu zauważyć, że pogląd ten SN wyraził na gruncie sytuacji, w której każde z jednostkowych zachowań wchodzących w skład ciągu przestępstw, na podstawie nowelizacji z 2013 r. stało się wykroczeniem²². Ta uwaga ma zasadnicze znaczenie dla oceny trafności stanowiska Sądu Najwyższego, gdyż w istocie w takim układzie skazany nie powinien ponosić negatywnych konsekwencji tego, że wszystkie jego zachowania objęte jednym postępowaniem, które stały się

---

²¹ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2015 r., sygn. III KK 362/14, OSNKW 2015, nr 6, poz. 54, LEX nr 1650294.

²² Z uzasadnienia postanowienia: S. C. wyrokiem Sądu Rejonowego w G. z dnia 2 sierpnia 2013 r. został uznany za winnego tego, że: I. w okresie od dnia 19 do dnia 22 października 2012 r. w K., w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, zabrał w celu przywłaszczenia 12 paczek kawy m-ki MK Cafe i 17 past do zębów m-ki Sensodyne, w tym: (...) tj. mienie o łącznej wartości 323,88 zł, czym działał na szkodę J. S.A., przy czym zarzuconego czynu dopuścił w warunkach powrotu do przestępstwa, tj. popełnienia czynu z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k.; II. w okresie od dnia 11 do dnia 13 września 2012 r. w G., w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, zabrał w celu przywłaszczenia 24 paczki kawy m-ki MC Cafe, w tym: (...), tj. mienie o łącznej wartości 262 zł, czym działał na szkodę J. S.A. przy czym zarzuconego czynu dopuścił się w warunkach powrotu do przestępstwa, tj. popełnienia czynu z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. Za czyny opisane w pkt I i II, przyjmując, że stanowią one ciąg przestępstw, przy zastosowaniu art. 91 § 1 k.k., Sąd wymierzył na podstawie art. 278 § 1 k.k. kary roku i 3 miesięcy pozbawienia wolności oraz grzywny w wysokości 20 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki na kwotę 10 zł.

wykroczeniami, zakwalifikowane zostały jako ciąg przestępstw. Gdyby bowiem czyny te podlegałyby wyrokowaniu w odrębnych wyrokach, nie budziłoby wątpliwości, że podlegają one kontrawencjonalizacji. Dodatkowo inaczej niż przy czynie ciągłym, zachowania objęte ciągiem przestępstw nie tworzą jednego czynu zabronionego i suma poszczególnych kradzieży nie ma znaczenia dla oceny tego, że jednostkowe czyny na podstawie nowych przepisów stanowią wykroczenia.

W innym jednak wyroku Sąd Najwyższy wskazał, że „Dla kontrawencjonalizacji kary pozbawienia wolności orzeczonej za przestępstwo nie ma przy tym znaczenia okoliczność, że skazanemu nie wymierzono jednostkowych kar za poszczególne przestępstwa kradzieży wchodzące w skład ciągu przestępstw, które zostały mu przypisane, lecz – na podstawie art. 91 § 1 k.k. wymierzono za nie jedną karę pozbawienia wolności. (...) Argumentem przemawiającym za odmową kontrawencjonalizacji kary pozbawienia wolności wymierzonej za ciąg przestępstw nie może być okoliczność – podnoszona przez sąd rejonowy – o braku uregulowania tej kwestii w ustawie z dnia 27 września 2013 r., skoro na ciąg przestępstw składają się pojedyncze przestępstwa, których popełnienie zostało sprawcy przypisane. Okoliczność, że za taki ciąg wymierzono sprawcy jedną karę, nie zmienia jednak charakteru tych przestępstw. W rozpoznawanej sprawie nie budzi wątpliwości, że trzy z czterech przestępstw kradzieży stało się wykroczeniami. Dotychczas nie została też wykonana kara pozbawienia wolności w wymiarze 2 lat wymierzona za przypisany temu skazanemu ciąg przestępstw kradzieży z art. 278 § 1 k.k.”²³. Stanowisko to jest w pełni nieprawidłowe i stanowi wyraz wykładni *contra legem* wkraczającej w kompetencje ustawodawcy. Wskazać bowiem należy, że kwestia ta w dalszym ciągu nie została uregulowana na gruncie art. 2a k.w. Regulacja ta ma niewątpliwie charakter wyjątkowy i jako taka nie może być wykładana rozszerzająco²⁴. Wbrew temu, co stwierdza Sąd Najwyższy, brak uregulowania tej kwestii przez ustawodawcę stanowi istotną przeszkodę dla dokonywania kontrawencjonalizacji w takim układzie, gdyż brak jest uregulowania na wzór wyroku łącznego jak tego dokonać. Po pierwsze należy wskazać, że nie ma normatywnych podstaw ani możliwości do wymierzenia za pojedyncze zachowania kary aresztu przy pozostawieniu kary pozbawienia wolności za czyn, który w dalszym ciągu stanowi przestępstwo. Prowadziłoby to do wymierzenia w efekcie kary surowszej, co jest niedopuszczalne. Jednocześnie brak jest jakichkolwiek podstaw do orze-

²³ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2015 r., sygn. IV KK 253/15, LEX nr 1866888.

²⁴ L. Morawski, Zasady wykładni prawa, Toruń 2010, s. 202.

kania na nowo o karze pozbawienia wolności za czyn, który pozostaje przestępstwem. Trafnie stwierdza też P. Gensikowski, że „W przypadku kary łącznej, w wyniku zamiany na podstawie art. 2a k.w. jednostkowej kary objętej węzłem kary łącznej, w mocy pozostają dwie kary, a mianowicie przewidziana w prawie wykroczeń kara wynikająca z zamiany oraz kara jednostkowa orzeczona za czyn pozostający nadal przestępstwem. W przypadku zaś jednostkowej kary orzeczonej za ciąg przestępstw w art. 2a k.w. nie przewidziano możliwości wymierzenia kary przewidzianej w prawie wykroczeń oraz jednocześnie nowej kary za ten czyn, który mimo wejścia w życie nowej ustawy nadal stanowi przestępstwo”²⁵. W efekcie, w tym zakresie *de lege lata* brak jest podstaw do dokonywania zamiany kary i postulować można jedynie do ustawodawcy o uregulowanie tego zagadnienia w drodze odpowiedniej nowelizacji art. 2a k.w.

Kolejnym istotnym zagadnieniem, które nie znajduje uregulowania w przepisach prawnych, jest zachowanie stanowiące przestępstwo przepołowione, które co do zasady podlegałoby kontrawencjonalizacji, jest przestępstwo pozostające w kwalifikacji kumulatywnej. Zgodnie z art. 11 § 1 k.k. ten sam czyn może stanowić tylko jedno przestępstwo. Art. 11 § 2 k.k. uzupełnia powyższe o wskazanie, że jeżeli czyn wyczerpuje znamiona określone w dwóch albo więcej przepisach ustawy karnej, sąd skazuje za jedno przestępstwo na podstawie wszystkich zbiegających się przepisów. Powyższe oznacza, że jedno zachowanie realizuje znamiona więcej niż jednego przepisu typizującego czyn zabroniony, a dla oddania pełnej bezprawności tego czynu konieczne jest uwzględnienie wszystkich tych przepisów w kumulatywnej kwalifikacji prawnej²⁶. W tym zakresie pod kątem zamiany kary oceniane są również prawomocne skazania, które w kumulatywnej kwalifikacji zawierają także przepis, który oceniany samoistnie podlegałby kontrawencjonalizacji. Przykładem może być sytuacja, w której sprawca został skazany za dokonanie zniszczenia mienia na szkodę 750 zł połączonego ze znieważeniem pomnika, tj. za przestępstwo z art. 288 § 1 k.k. w zw. z art. 261 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. W tej sytuacji, analogicznie jak przy omawianym powyżej ciągu przestępstw, uznać należy, że brak jest podstaw do dokonywania kontrawencjonalizacji. Z istoty art. 11 § 1 i k.k. wynika jedność przestępstwa i brak jest podstaw do rozbijania tej kwalifikacji. Powodowałoby to wszak niezgodne z art. 2a k.w. wzruszenie prawomocnego wyroku i prowadziłoby do sytuacji, gdzie fragment zachowania dotyczący zniszczenia mienia podlegałby kontrawencjonalizacji, zaś fragment dotyczący znieważenia pomnika już nie. W konsekwencji należałoby

---

²⁵ P. Gensikowski, (w:) P. Daniluk (red.), Kodeks wykroczeń, s. 42.

²⁶ J. Lachowski, A. Marek, Prawo karne. Zarys problematyki, Warszawa 2021, s. 183.

na nowo orzekać o karze w obu tych przypadkach. Wymierzona bowiem kara dotyczy całej kumulatywnej kwalifikacji prawnej czynu i brak jest podstaw do jej zamiany. Regulacja zawarta w art. 2a k.w. służy bowiem zamianie kary w ściśle określonych tam przypadkach, a nie do ponownego orzekania co do istoty czynu.

Więcej jednak wątpliwości budzi sytuacja, w której każdy z przepisów objętych kwalifikacją kumulatywną oceniany jednostkowo podlegałby kontrawencjonalizacji. Przykładowo dotyczyć to będzie sytuacji, w której sprawca dokonuje kradzieży roweru o wartości 600 zł przypiętego do bramy, powodując zniszczenie bramy na szkodę 700 zł. Sytuacja taka nie będzie stanowić kradzieży z włamaniem, ponieważ w orzecznictwie wskazuje się na swoiste pojęcie „włamania” polegającego na wejściu do zamkniętego pomieszczenia²⁷. Czyn ten stanowić będzie zatem przestępstwo z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 288 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. Inaczej jednak niż powyżej, ocenić należy, że w tym przypadku skazanie za takie przestępstwo podlegałoby kontrawencjonalizacji. Wynika to z tego, że każdy z elementów składających się na kwalifikację kumulatywną podlegałby kontrawencjonalizacji, a przede wszystkim, brak jest podstaw do łącznego pojmowania szkody jako sumy kwot 600 zł i 700 zł. Nie jest to bowiem czyn ciągły, gdzie decydująca jest łączna wartość szkody. Po drugie szkoda nie musi być wyrządzona temu samemu pokrzywdzonemu, co przemawia za odrębnym jej ocenianiem. Po trzecie, inaczej niż w przykładzie wcześniejszym, każdy z tych czynów, gdyby orzekano co do niego po 1 października 2023 r., stanowiłby wykroczenie. Posiłkowo odwołać należy się także do regulacji z art. 12 § 2 k.k. Przepis ten pozwala na ocenianie ciągu wykroczeń jak przestępstwo, pod warunkiem, że wykroczenia dotyczą tej samej kwalifikacji prawnej, a łączna wartość szkody uzasadnia odpowiedzialność jak za przestępstwo²⁸. *A contrario*, ustawodawca musiał wprowadzić regulację, która w takim przypadku pozwala na zsumowanie wartości poszczególnych czynów (podobnie jak to ma miejsce przy czynie ciągłym). W konsekwencji w takim układzie faktycznym uznać należy, że skazanie takie podlegać będzie zamianie kary zgodnie z art. 2a k.w.

²⁷ J. Kluza, Przesłpstwo kradzieży z włamaniem w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego w odniesieniu do wykładni norm prawa karnego materialnego, *Civitas et Lex* 2021, nr 1, s. 32.

²⁸ Ł. Pohl, (w:) R. A. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 218–220; J. Kluza, Znaczenie wprowadzania art. 12 § 2 k.k. i art. 57b k.k. dla praktyki wymiaru sprawiedliwości, *Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego* 2021, t. LXI, s. 19–20.

6. Zakończenie

Podsumowując powyższe rozważania, należy wskazać, że dokonana z dniem 1 października 2023 r. nowelizacja kodeksu karnego wprowadziła istotne zmiany w zakresie odpowiedzialności za czyny zabronione przeciwko mieniu, podwyższając próg przepołowienia odpowiedzialności karnej i wykroczeniowej do 800 zł. Powoduje to obowiązek dokonania kontrawencjonalizacji dotychczasowych skazań za takie czyny w myśl art. 2a k.w. Mimo że od wprowadzenia tego przepisu upłynęło już kilka lat, a także że ustawodawca wcześniej kilkakrotnie dokonywał już podobnych zmian, w dalszym ciągu w obszarze tym istnieje szereg wątpliwości. Mimo że *prima facie* postępowanie w przedmiocie kontrawencjonalizacji opisane w art. 2a k.w. zostało opisane kompleksowo, to w istocie rzeczy wątpliwości interpretacyjne w tym obszarze wymagają uzupełnienia tej regulacji. Dotyczy to przede wszystkim kwestii ciągu przestępstw, gdzie w zależności od stanu faktycznego, dane skazanie może podlegać kontrawencjonalizacji bądź też nie. To samo dotyczy skazania w ramach kwalifikacji kumulatywnej. Obecnie bowiem brak jest podstaw do wzruszenia takich skazań, jeśli obejmują one również kwalifikację, która nie stanowi typu przepołowionego. Wskazać też należy, że sąd orzekając w przedmiocie kontrawencjonalizacji nie może kierować się automatyzmem, gdyż za każdym razem zbadać należy, czy zamiana kary jest dla skazanego korzystna, ponieważ nie może on ponosić gorszych skutków prawnych wynikających z kontrawencjonalizacji aniżeli z dotychczasowego wyroku skazującego.

Bibliografia

Literatura

1. Bojarski T., (w:) T. Bojarski (red.), Kodeks wykroczeń. Komentarz, Warszawa 2019.
2. Borkowski D., Praktyczne problemy kontrawencjonalizacji czynu i kary w polskim prawie karnym, *Monitor Prawniczy* 2018, nr 24.
3. Gensikowski P., (w:) P. Daniluk (red.), Kodeks wykroczeń. Komentarz, Warszawa 2019.
4. Gensikowski P., Zamiana kary wynikająca z depenalizacji częściowej przewidzianej w ustawie z dnia 27 września 2013 r. a orzeczenie kary łącznej, *Prokuratura i Prawo* 2015, nr 2.
5. J. Lachowski, A. Marek, *Prawo karne. Zarys problematyki*, Warszawa 2021.

6. Kluza J., Przepięstwo kradzieży z włamaniem w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego w odniesieniu do wykładni norm prawa karnego materialnego, *Civitas et Lex* 2021, nr 1.
7. Kluza J., Znaczenie wprowadzania art. 12 § 2 k.k. i art. 57b k.k. dla praktyki wymiaru sprawiedliwości, *Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego* 2021, t. LXI.
8. Kulesza J., (w:) J. Kulesza (red.), *Prawo karne materialne. Nauka o przestępczynie, ustawie karnej i karze*, Warszawa 2023.
9. Lachowski J., (w:) J. Lachowski (red.), *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Warszawa 2021.
10. Morawski L., *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2010.
11. Nawrocki M., Nowy model przepięwienia niektórych czynów w prawie karnym, *Przełąd Sądowy* 2016, nr 1.
12. Pohl Ł., (w:) R. A. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2020.
13. Wróbel W., Aktualne problemy intertemporalne okresu przejściowego po wejściu w życie ustawy z 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw. Część 1, *Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych* 2015, z. 3.

Akty prawne

1. Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, *Dz. U.* z 2015 r., poz. 396.
2. Ustawa z dnia 26 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, *Dz. U.* z 2023 r., poz. 403.
3. Ustawa z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, *Dz. U.* z 2013 r., poz. 1247.
4. Ustawa z dnia 28 sierpnia 1998 r. o zmianie ustawy – Kodeks wykroczeń, ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, ustawy o ustroju kolegów do spraw wykroczeń, ustawy – Kodeks pracy i niektórych innych ustaw, *Dz. U.* z 1998 r., Nr 113, poz. 717.
5. Ustawa z dnia 4 października 2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks wykroczeń oraz niektórych innych ustaw, *Dz. U.* z 2018 r., poz. 2077.
6. Ustawa z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, *Dz. U.* z 2022 r., poz. 2600.

Orzecznictwo

1. Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2015 r., sygn. III KK 362/14, OSNKW 2015, nr 6, poz. 54, LEX nr 1650294.
2. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2018 r., sygn. III KK 100/18, LEX nr 2490901.
3. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 2014 r., sygn. III KK 199/14, LEX nr 1488797.

Counter-criminalization of crimes against property under the Law of July 7, 2022 on amendments to the Law – Criminal Code and its effects

Abstract

On October 1, 2023, an amendment to the Penal Code entered into force, increasing the threshold to PLN 800 as to whether the perpetrator of certain prohibited acts against property is liable for a misdemeanor or a crime. This means that enforceable penalties imposed for acts that constitute misdemeanors from October 1, 2023, are subject to conversion. This issue is regulated by Art. 2a of the Petty Offenses Code. However, despite this provision being in force for several years, interpretation doubts still arise related to unusual factual situations that are not regulated.

Key words

Harm, conversion, halving threshold, commutation of punishment.